Høringsuttalelse til søknad om konsesjon for utvidelse av Klosterøya med boliger på peler i Skienselva

Grenland Sportsfiskere
v/Dag E. Natedal

Innledning

Grenland Sportsfiskere ønsker med dette å avgi høringsuttalelse til søknaden om utvidelse av Klosterøya ved etablering av boliger og parkeringsanlegg på peler i Skienselva.

Foreningen representerer sportsfiskere og brukere av Skiensvassdraget og arbeider aktivt med bevaring, kultivering og forvaltning av fiskeressursene i vassdraget, herunder laks, sjøørret, havniøye og ål. Gjennom flere tiår har foreningen deltatt i fiskeovervåking, kultivering, oppsyn, drift av fisketellere, oppfølging av fiskepassasjer og dokumentasjon av fiskevandring i Skiensvassdraget

Etter vår vurdering er konsekvensene for fisk, fiskevandring, naturmangfold, friluftsliv og allmenn bruk av området ikke tilstrekkelig belyst i søknaden.

Områdets betydning

Skiensvassdraget er blant de største vassdragene i Sør-Norge. Oppstrøms Klosterfossen ligger Hjellevannet, som mottar vann fra Farelva. Farelva renner fra innsjøen Nordsjø, som blant annet mottar vann fra Gvarvelva og Sauarelva. Klosterøya ligger ved Klosterfossen, hvor det er etablert kraftverk. Nord for Klosterøya ligger Damfoss med fisketrapp. Nedstrøms Klosterøya fortsetter vassdraget som Skienselva før det renner ut i Frierfjorden

Tiltaksområdet ligger i et sentralt område for fiskevandring i Skiensvassdraget. Området benyttes av laks, sjøørret og ål, og utgjør en viktig del av vandringskorridoren mellom Frierfjorden og de øvre delene av vassdraget.

Klosterfossen har gjennom århundrer vært et av de viktigste områdene for laks i Skiensvassdraget. Historiske kilder viser at lakserikdommen i Klosterfossen var en viktig årsak til etableringen av Gimsøy kloster på Klosterøya. Området har gjennom flere hundre år hatt stor betydning som naturressurs, fiskeplass og kulturhistorisk område.

Historiske kilder dokumenterer også at laks tidligere vandret gjennom store deler av Skiensvassdraget og videre opp i Bøelva, Heddøla, Tinnåa, Eidselva og helt til Seljordsområdet. Dette understreker hvilken sentral betydning de nedre vandringskorridorene ved Klosterfossen og Skotfoss har hatt, og fortsatt har, for de anadrome fiskebestandene i Telemarksvassdraget

---

Dokumentert fiskevandring

Det foreligger omfattende dokumentasjon på oppvandring av laks og sjøørret gjennom Klosterfossen. Flere fisketellere med videoovervåking registrerer årlig vandring av fisk gjennom fisketrappene ved Klosterfossen, Mølla og Skotfoss.

Det foreligger også dokumentasjon på vandring av ål gjennom eksisterende registreringssystemer. Forekomsten av ål i området er derfor godt dokumentert.

Gjennom mer enn hundre år har det blitt arbeidet for å sikre fiskevandringen i Skiensvassdraget. Den første laksetrappen i Klosterfossen ble bygget i 1886, mens den første laksetrappen i Skotfoss ble etablert i 1939. Gjennom flere generasjoner har myndigheter, grunneiere, frivillige organisasjoner og kraftinteresser arbeidet for å gjenopprette og forbedre fiskens vandringsmuligheter gjennom vassdraget.

Historikken viser at etableringen av fungerende fiskepassasjer ved Klosterfossen og Skotfoss krevde flere tiår med planlegging, finansiering, forhandlinger og praktisk gjennomføring. Dette illustrerer hvor krevende og samfunnsmessig viktig arbeidet med å sikre fiskevandringen i Skiensvassdraget har vært.

I nyere tid er det etablert moderne fisketellere med videoovervåking, radiomerking av laks og sjøørret og nye løsninger for nedvandring av fisk. Dette gjør området til et av de best dokumenterte fiskevandringsområdene i Telemarksvassdraget

På bakgrunn av dette mener vi at tiltaksområdet ikke kan betraktes som et ordinært elveområde, men som en dokumentert og viktig vandringskorridor med stor forvaltningsmessig betydning.

Betydning for naturmangfoldet

Betydningen av fiskevandringen i Skiensvassdraget strekker seg langt utover selve tiltaksområdet ved Klosterfossen.

I de øvre delene av Norsjø-vassdraget, blant annet i Bøelva og Heddøla, finnes bestander av elvemusling. Elvemuslingen er avhengig av laksefisk som vert for larvestadiet i sin livssyklus. Velfungerende bestander av laks og sjøørret er derfor en viktig forutsetning for å opprettholde elvemuslingbestandene i disse vassdragene.

Konsekvensene bør etter vår vurdering ikke bare vurderes for laks og sjøørret, men også for andre arter med dokumentert tilknytning til Skiensvassdraget, herunder ål og havniøye.

Mangelfull vurdering av konsekvenser

Søknaden konkluderer med at tiltaket vil ha små eller ubetydelige konsekvenser. Etter vår vurdering er dette utilstrekkelig begrunnet.

Tiltaket innebærer etablering av permanente konstruksjoner i vannområdet. Samtidig fremgår det av søknaden at pelene i begrenset grad vil påvirke vannstrømmen. Dersom tiltaket påvirker vannstrømmen, foreligger det etter vår vurdering også en påvirkning som må dokumenteres og vurderes nærmere. Dette harmonerer dårlig med påstanden om at tiltaket ikke påvirker vannføring eller vannføringskapasitet.

Vi mener det er nødvendig med grundigere vurderinger av:

- Oppvandring av laks og sjøørret.
- Nedvandring av smolt.
- Vandring av ål.
- Strømforhold i vandringskorridoren.
- Lysforurensning fra ny boligbebyggelse.
- Samlet belastning på fiskebestandene i vassdraget.

Problemstillinger knyttet til kraftproduksjon, utbygging i og langs elvebredder og lysforurensning er tidligere identifisert som sentrale utfordringer for anadrom fisk i Skiensvassdraget.

Samlet belastning på et allerede påvirket vassdrag

Skiensvassdraget har gjennom mer enn hundre år vært gjenstand for kraftutbygging, reguleringer, industrivirksomhet, kanalisering, utfyllinger og andre fysiske inngrep. Mange av de miljøforbedrende tiltakene som senere er gjennomført har hatt som mål å redusere skadevirkningene av denne historiske belastningen.

Grenland Sportsfiskere har tidligere spilt inn til kommunens arbeid med naturmangfold at byggeaktivitet og utfyllinger i elver og langs elvebredder bør begrenses mest mulig. Slike områder utgjør viktige leveområder, vandringskorridorer og oppholdsarealer for fisk og annet naturmangfold.

Etter vår vurdering må den omsøkte utbyggingen vurderes i lys av den samlede belastningen på vassdraget og ikke som et isolert tiltak alene.

Samfunnets investeringer i fiskevandring

Klosterfossen og Skotfoss er ikke tilfeldige steder i vassdraget. Tvert imot er dette områder hvor samfunnet gjennom mer enn hundre år har investert betydelige ressurser for å gjenopprette og sikre fiskens naturlige vandringsmuligheter. Arbeidet har omfattet laksetrapper, fiskepassasjer, vannslipp, kultivering, oppsyn, fisketellere, forskning og overvåking.

Gjennom de siste tiårene har myndigheter, forskningsmiljøer, kraftselskaper, grunneiere og frivillige organisasjoner investert betydelige økonomiske og menneskelige ressurser i å forbedre forholdene for vandrende fisk i Skiensvassdraget.

Det framstår som et paradoks at det på den ene siden er investert titalls millioner kroner i tiltak for å forbedre fiskevandringen ved Klosterfossen etter krav fra myndighetene, samtidig som det vurderes å tillate nye inngrep i den samme vandringskorridoren.

Grenland Sportsfiskere stiller derfor spørsmål ved hvordan dette harmonerer med vannressurslovens mål om en helhetlig og bærekraftig forvaltning av vassdragene, **særlig når utbyggers begrunnelse i hovedsak er etablering av attraktive boliger med sentral beliggenhet, utsikt og gode solforhold.**

Etter vår vurdering bør denne historikken tillegges betydelig vekt i konsesjonsbehandlingen. Når samfunnet gjennom generasjoner har arbeidet for å reparere tidligere inngrep og gjenopprette økologiske funksjoner i vassdraget, bør terskelen være høy for å tillate nye inngrep i de samme vandringskorridorene.

Konsekvenser for fiske og friluftsliv

Klosterfossen og områdene omkring benyttes aktivt til sportsfiske og friluftsliv. Området har lange tradisjoner som fiskeplass og er blant de mest benyttede fiskeområdene i Skienselva.

Foreningen er bekymret for at tiltaket kan medføre oppstuvning og endrede vannstandsforhold som reduserer tilgjengeligheten til dagens fiskeplasser. Dersom de beregnede vannstandsendringene inntreffer, vil store deler av dagens fiskearealer kunne bli vesentlig forringet.

Konsekvensene for sportsfiske, friluftsliv og allmenn bruk av området framstår etter vår vurdering som utilstrekkelig utredet.

Tiltaket vil også bidra til ytterligere privatisering av et sentralt elverom som i dag benyttes av allmennheten.

Føre-var-prinsippet

Klosterfossen er etter vår vurdering et særlig sårbart område i Skiensvassdraget. Gjennom generasjoner har det blitt arbeidet for å bevare, restaurere og forbedre fiskevandringen for laks, sjøørret og ål.

Når konsekvensene for fiskevandring, vannmiljø, naturmangfold og brukerinteresser fortsatt er usikre, mener Grenland Sportsfiskere at føre-var-prinsippet må tillegges betydelig vekt i konsesjonsbehandlingen.

Registreringer fra fisketellerne viser en tydelig nedgang i oppgangen av laks ved både Klosterfossen og Skotfoss i perioden 2021–2025. Ved Klosterfossen er oppgangen redusert fra 1 241 til 409 laks, en nedgang på om lag 67 prosent. Ved Skotfoss er oppgangen redusert fra 1 014 til 230 laks, tilsvarende om lag 77 prosent. Samtidig viser registreringene at sjøørreten i større grad har opprettholdt sine bestander i samme periode.

Grenland Sportsfiskere kan ikke dokumentere hvilke enkeltfaktorer som forklarer denne utviklingen. Den dokumenterte tilbakegangen i oppgangen av laks understreker likevel behovet for stor varsomhet ved nye inngrep i sentrale vandringsområder og viktigheten av at føre-var-prinsippet legges til grunn ved vurderingen av omsøkte tiltak.

Konklusjon

Grenland Sportsfiskere mener at søknaden ikke gir et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å konkludere med at konsekvensene av tiltaket er små eller ubetydelige.

Tiltaksområdet ligger i et dokumentert og viktig vandringsområde for laks, sjøørret og ål. Området er gjenstand for omfattende overvåking og har vært mottaker av betydelige investeringer i fiskepassasjer, fisketellere og miljøforbedrende tiltak.

Grenland Sportsfiskere vil understreke at dagens fiskevandring i Skiensvassdraget er resultatet av mer enn hundre års arbeid fra myndigheter, forskningsmiljøer, grunneiere, kraftselskaper og frivillige organisasjoner. Etter vår vurdering må denne samlede innsatsen tillegges betydelig vekt ved vurderingen av nye inngrep i sentrale vandringsområder.

Foreningen mener konsekvensene for fiskevandring, fiskebestander, naturmangfold, friluftsliv og allmenn bruk av området er mangelfullt utredet.

På det foreliggende grunnlaget anbefaler Grenland Sportsfiskere at konsesjon ikke gis før det foreligger grundigere dokumentasjon og vurderinger av konsekvensene for fisk, vannmiljø, naturmangfold og brukerinteresser.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Eik - Leder
Grenland Sportsfiskere

Høringsuttalelsen er utarbeidet av Dag E. Natedal på vegne av foreningen.